

Светлана Лазарова:

Нека на всички българи се отключи доброто в живота

Режисьорката Светлана Лазарова вече 25 години живее и твори в Прага, но често се връща към корените си, създавайки документални филми както за изявени българи в Чехия, така и филми за съвременна България. Светлана е една от онези светли, творчески личности на българската общност в чешката столица, с които можем само да се гордеем. Затова и в деня на най-духовния български празник 24 май по инициатива на сдружение „Възраждане“ в Дома на националните малцинства бе излъчен на български филмът й „Една българска диагноза“, който бе приет изключително добре от зрителите в залата. След прожекцията се разрази дискусия за особеностите на българския преход и за това доколко са верни диагнозите, които си даваме самите ние и които ни поставят останалите. Пристъпващите пожелаха на Светлана Лазарова нови творчески успехи и изразиха желание тя да направи серия от филми за България.

2009 г.

Светлана, ти си режисирала редица документални филми, които са излъчени по чешката телевизия. Кои са най-известните от тях?

Дълго време работих в един жанр от документалното кино, който се определя като „портрет“. За чешката телевизия заснех няколко портрета на изтъкнати дейци на изкуството и културата в поредицата „Преждевременни смъртни случаи“ и „Неизяснени смъртни случаи“. Направих около 6–7 портрета – включително и на българския музикант и композитор Ангел Михайлов, известен в Чехия като Анжело или Ангело. Той е преподавал и в Пражката консерватория. С една от неговите ученички

– Маркета Мазоурова, с която се запознах по време на снимките, продължавам да работя и до днес. Тя композира доста често музиката за филмите, които правя. През 2004 г. заснех филма „Часът на розите“, посветен на чешките салезиани в България. Снимала съм и редица документални филми с медицинска тематика. През 2006 г. ме обзе желание да направя поредица от филми, свързани с бойните изкуства (тъй като ме интересува философията на тези изкуства като цяло и алтернативният начин да се хармонизира човешкия живот). Първо се появи филмът „Калиграфия на сърцето“, с който спечелихме международна награда в Храдец Кралове. После направих цял

1980 г.

сериал, който имаше голям успех и вече за трети път се прожектира по чешката телевизия.

Откога започна да снимаш?

Бяхме на 16 години в Средно специално училище за сценични кадри в Пловдив, когато под ръководството на нашия учител Константин Костов, направихме първия си филм, който се казваше „Разминаване“. Това е една любовна история без думи от ученическия свят. С този филм през 1981 г. учавахме за първи път в Чехия на фестивала за любителски филми в Бърно. Получихме специалното признание на журито и на председателя проф. Йозеф Валушияк, който пет години по-късно стана мой професор във Филмовата академия в Прага.

Как попадна в Чехия?

Исках да следвам киноизкуство. Няколко години не ме приеха във ВИТИЗ и през 1985 г. кандидатствах за Чехия. Същата година кандидатствах също психология в Софийския университет. Приеха ме и на двете места. Избрах да следвам в Чехия,

защото киното ме привличаше повече от всичко. Завърших „режисура по монтажа“ през 1991 г.

По време на следването имаше и сдружения на българските студенти. Нашето дружество беше по изкуствата. Две години правехме черен театър с Десислава Стоянова, Мариета Гемешева и др. Издавахме и списание. Първото ни представление мисля, че се казваше „Болест“, второто – „Торида“. Най-голямото и най-доброто ни представление от черния театър беше „Оброчище“. Костюмите, монтажа, сценария и хореографията си правехме сами.

През октомври миналата година по чешката телевизия бе излъчен най-новият ти филм – „Една българска диагноза“? Как възникна идеята за този филм?

В чешката телевизия се роди идея да се направи вечер на България. Тази вечер на тема бе планирана като двучасов блок от филми. На мен ми дадоха възможност да направя едночасов филм за съвременна България, а на колегата К. Карагеоргиев му възложиха да снима едночасов филм за чехите в България.

Дълго обмислях как да направя филма, защото 25 години живея извън България и смятах, че не мога да създам напълно обективен филм за нашата страна. Българите, които живеят в чужбина, винаги носят в себе си една голяма доза идеализъм; ние малко или много си идеализираме България. Може би сме и по-големи патриоти. Затова и финалът на филма за някои звучи малко патетично. Но аз го направих така, както го почувствах. Баба Стефна казва в края на филма: „Който е най-млад, той трябва пръв да отвори църквата. Такъв е обичаят. Като отвориш църквата, ще ти се отключи животът“. Всъщност моето желание е на всички българи да им се отключи доброто в живота.

Във филма исках да покажа България от субективна гледна точка – такава, каквата е в моите очи. И тръгнах от едно детско заболяване. Цял живот съм живяла с грешно поставена диагноза и оттам дойде всъщност и ключът към филма: че диагнозата на България е объркана. Казах си: толкова черни неща виждаме и тол-

Светлана Лазарова и екипът ѝ по време на снимки

кова черни неща слушаме за нашата България. Наистина ли е така? Не е ли сбъркана тази диагноза? И затова филмът се казва „Една българска диагноза“.

Каква диагноза постави ти на България?

Моята диагноза до голяма степен отговаря на диагнозата, която поставя социалният антрополог Харалан

Александров. Тя е „травматична идентичност“. Народът е обезверен. Хората се възприемат като жертви. Голям процент от българите поради социална слабост, ниски доходи, неосъществени мечти и безработица се чувстват като в една клетка. Те смятат, че няма изход и като че ли не желаят да променят нищо. Изпадат в пълен душевен застои, което е най-страшното. След 1990 г. е имало

По време на снимки в България

няколко бунта на интелектуалци, на хора, които искат да спрат пагубното влияние на някои структури в България, но всичко е било потушено, заличено и хората постепенно престават да се борят, защото смятат, че няма никакъв смисъл, никаква надежда. Никой не им обръща внимание и те се чувстват абсолютно потъпкани и без права. И така си живуркат с това потъпкано съзнание. Това е най-страшното, което аз исках да отразя във филма.

Въпросът е има ли изход от тази ситуация?

Търсейки отговор на този въпрос, аз потърсих един по-мозайков път. Срещам се и говорех с хора, които предварително бях избрала – като Божана Апостолова, Харалан Александров, Мариус Куркински. Но другите мои герои – като таксиметровия шофьор, човека на пазара и хлебаря – бяха хора, с които се запознах случайно. Аз исках да разкрия и добрите черти на българина – предприемчивостта му, неговата чувствителност и емоционалност, естетичният му усет. Макар че в България се наблюдава едно отприщване на масовото съзнание само към лошото, шофьорът от таксито беше един от оптимистите, които срещнах. Той си мисли, че ако всеки работи като него – съзнателно, честно и почтено, и без корисни цели, България ще се оправи.

Във филма обаче се засяга и темата за духовността на българина.

Да, по този въпрос говори особено много Божана Апостолова. Тя самата прави много за младите писатели, а именно те са от хората на духа и на словото. Затова много ми се искаше да отразя във филма *Пловдив чете*. Това е едно уникално събитие и се провежда по инициатива на Божана. По време на *Пловдив чете* пловдивчани една седмица живеят само с книгата. Хората си купуват и разменят книги. Атмосферата е много поетична. Във филма показвам и кадри от Пловдивската телевизия, които отразяват връчването на Орфеевия венец на големия български поет Борис Христов.

Във филма ти показваш и друга страна от българската действителност – обезлюдените села и затворените училища.

Наистина заснех серия от обезлюдени и запустели села – най-вече в Родопите. Там първо затварят училището, после – читалището и накрая църквата. И селото умира. Но напоследък за читалищата има една хубава тенденция – те се запазват и възраждат.

Заснела си и един уникален български обичай – нестинарството.

То е не само едно връщане към нашите корени, но и израз на пре-

чистването, на катарзиса. Бяхме в село Българи, което е традиционно средище на нестинарството. Там винаги на 3 юни играят върху жарави. Интересно е, че нестинарството може да те прихване, а може да не те прихване. Днес обаче има една тенденция към комерсиализация и на този обичай. Едно време нестинарите са обикаляли около огъня и не са влизали в него, ако нямат силата. А днес всички влизат. И има изгорени, които после се налага да ги спасяват.

Мненията за филма „Една българска диагноза“ са различни. След прожекцията някои от българските зрители казаха, че филма звучи дори много оптимистично. Знаеш ли как го възприемат чехите?

По два начина. Чехите, които са летували в България, бяха стреснати от това, което показах: най-вече от невероятните хотели на Слънчев бряг, от обезобразеното Черноморие, което беше идилия за много от нас. От друга страна много чехи се радват, че най-после има един филм за България, защото информацията за родината ни в медиите е много оскъдна и често – повърхностна. Попитаха: Ама наистина ли е толкова страшно? Да, то е страшно заради това, което става с човека, с духа му, но има и редица положителни неща, които аз самата се опитах да внуша с този свой филм.

СВЕТЛАНА ЛАЗАРОВА

е родена в Пловдив в семейството на театралния драматург Богомил Стоилов. Завършва Средно специално художествено училище за сценични кадри в родния си град със специалност помощник-режисьор. Още като ученичка започва да изучава факултативно киноизкуство. От 1985 до 1991 г. е студентка във Филмовата академия в Прага. Завършва „режисура на монтажа“. Омъжва се за Аллан Лазаров, с когото има един син. От 1996 г. работи като режисьор, като същевременно пише и сценариите към филмите си.